

НАЦИОНАЛЕН ФОНД
КУЛТУРА

Годишен доклад за 2025 г.

© Национален фонд „Култура“,
всички права запазени

В изпълнение на Закона за закрила и развитие на културата Националният фонд „Култура“ ежегодно изготвя и публикува подробен отчет за своята дейност и намерения в срок от три месеца след приключването на календарната година. Настоящият документ е съставен в изпълнение на задълженията, вменени на Фонда по закон, и включва подробен отчет за 2024 г.

Съдържание

Управителен съвет	4
Екип на Национален фонд „Култура“	8
Национален фонд „Култура“	10
Провеждане на процедура за избор на членове на Управителния съвет	12
В изпълнение на Индикативната програма за 2025 г.	18
Програма „Дебюти“	22
Програма „Критика“	26
Програма „Културно наследство“	28
Програма „Любителско изкуство“	30
Програма „Мобилност“	34
Програма „Превод/Адаптация“	36
Програма „Създаване и разпространение – големи проекти“	38
Програма „Създаване и разпространение – малки проекти“	40
Програма „Целева подкрепа Творческа Европа“	44
Програма „Цирк“	46
Изводи и препоръки	48
Препоръки на Управителния съвет на НФК	54
В заключение	60
Членове на Оценителните комисии през 2025 г.	66

Управителен съвет

Състав към 01.01.2025 – 05.06.2025 г.

(назначен със Заповед на министъра на културата № РД09-211/28.02.2024, изменени със Заповед № РД09-362/23.04.2024, Заповед № РД09-61/15.01.2025, Заповед № РД09282/28.03.2025)

Председател

НАЙДЕН ТОДОРОВ / МАРИАН БАЧЕВ

Членове

ИРЕНА ТОДОРОВА

Представител на Министерството на културата

СВЕТЛА СИМИДЧИЕВА / MARTIN ДАНОВСКИ

Представител на Министерството на финансите

ВЕСЕЛИНА МИНЧЕВА

Представител на Министерството на иновациите и растежа

АСЕН ПЕТРОВ

Представител на Министерството на образованието и науката

МАЯ НИКОВСКА

Представител на Министерството на туризма

СНЕЖАНА ЙОВЕВА-ДИМИТРОВА

Представител на Министерството на външните работи

ИАНА СААТЕВА

Представител на Националното сдружение на общините в Република България

СВЕТОСЛАВ НЕДЕВ

Представител на направление „Визуални изкуства“

АО. Д-Р ДЕЯН СТАТУЛОВ

Представител на направление „Екранни изкуства“

РОЗИТА ЕЛЕНОВА

Представител на направление „Театър“

ПРОФ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ

Представител на направление „Литература“

ПРОФ. Д-Р САВА ДИМИТРОВ

Представител на направление „Музика“

АО. Д-Р ТОДОР ЧОБАНОВ

Представител на направление „Културно наследство“

ДЕСИЛАВА ГЕОРГИЕВА

Номинирана от общ. Варна/РеБонкърс

Състав от 06.06.2025 г.

(назначен със Заповед на министъра на културата № РД09-578/06.06.2025, изменена със Заповед № РД09-587/11.06.2025)

Председател

МАРИАН БАЧЕВ

Членове

ВЕРОСЛАВ ВЛАДИМИРОВ
Представител на Министерството на културата

ГЕОРГИ КЕРЕЗОВ
Представител на Министерството на финансите

КАЛИН АНАСТАСОВ
Представител на Министерството на иновациите и растежа

РАДОСТИНА НИКОЛОВА
Представител на Министерството на образованието и науката

ИВЕЛИНА КЮЧУКОВА/МАРИНА ПОПОВА
Представител на Министерството на туризма

СНЕЖАНА ЙОВЕВА-ДИМИТРОВА
Представител на Министерството на външните работи

ДИАНА САВАТЕВА
Представител на Националното сдружение

на общините в Република България

ПЕТЪР МИТЕВ

Представител на направление „Визуални изкуства“

Д-Р МИЛЕНА НАЛБАНТОВА-БОЖИЛОВА
Представител на направление „Танц“

ПРОФ. Д.Н. ИВАН КАБАКОВ
Представител на направление „Образование в областта на културата и изкуствата“

ПРОФ. Д-Р ЕМИЛИЯ СТОЕВА
Представител на направление „Екранни изкуства“

Д-Р СЕВАР ИВАНОВ
Представител на направление „Театър“

АЛИНА КАРАХАНОВА
Представител на направление „Литература“

СТАНИСЛАВ ПОЧЕКАНСКИ
Представител на направление „Музика“

ПРОФ. Д-Р ИЛИЯ ГРАМАТИКОВ
Представител на направление „Културно наследство“

Екип на Национален фонд „Култура“

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР

ИАНА ДИМИТОВА / КРАСИМИР ДИМИТРОВ /
СОФИЯ ЩЕРЕВА

ДИРЕКЦИЯ „ФИНАНСОВО АДМИНИСТРАТИВНА ДЕЙНОСТ“

ВЯРА РУСЕВА-ТОДОРОВА * / ДИМИТЪР БУНОВ
Главен счетоводител / Финансов директор

ЦЕЦКА ВЕЛКОВА * / НИКОЛАЙ ВЪЛКОВ * / ЯСНА
СТАВРЕВА * / ЕЛИСАВЕТА ВУКОВСКА
Юрист

ВАЛЕРИЯ ЕВГЕНИЕВА * / КРАСИМИРА
КАМЕНОВА
Финансов контролор

НАТАЛИЯ КОСТАДИНОВА *
Експерт „Управление на човешки ресурси“

КИРИЛ ГРАМАТИК * / МАЯ ВЕНЕВА
Главен експерт „Деловодство и архив“

ДИРЕКЦИЯ „ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ“

ЦВЕТЕЛИНА ДРАГАНОВА-СТОЙНОВА
Директор

ЕМИЛ ВЪРБАНОВ
Главен експерт „Регионални политики и
дейности“

РЕГИНА ХИНЧЕВА
Главен експерт „Връзки с обществеността,
проекти и програми“

ЕКАТЕРИНА КОВАЧЕВА *
Главен експерт „Проекти и програми“

МАРИАНА ПРОДАНОВА
Главен експерт „Проекти и програми“

ПРЕСИЯН НАЧЕВ
Главен експерт „Проекти и програми“

СОФИЯ ЯСЕНОВА
Главен експерт „Проекти и програми“

ЕЛИНА КРЪСТЕВА *
Експерт „Проекти и програми“

КАРИНА КАНЕВА *
Експерт „Проекти и програми“

ЙОРДАН НИКОЛОВ *
Експерт „Проекти и програми“

* напуснали служители на НФК през 2025 г.

Национален фонд „Култура“

Националният фонд „Култура“ (НФК) е създаден със Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК) и започва да функционира от месец ноември 2000 г. Основната му цел е да подкрепя на национално ниво създаването, развитието и разпространението на българската култура и изкуства в страната и чужбина.

Ръководен орган на Националния фонд „Култура“ е Управителен съвет, чийто председател е Министърът на културата. През 2025 г. членове на Управителния съвет са дейци на културата, представители на творчески съюзи, представители на Министерството на културата, Министерството на финансите, Министерството на туризма, Министерството на образованието и науката, Министерството на иновациите и растежа, Министерството на външните работи, както и на Националното сдружение на общините в Република България.

Средствата за Фонда се осигуряват от субсидия, определена ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната бюджетна година, и други източници на финансиране, упоменати в чл. 30 от ЗЗРК. Фондът изпълнява дейността си въз основа на програми, чрез които на конкурсен принцип се финансират проекти на културни организации и индивидуални

творци. Финансирането на творчески проекти се осъществява след обявяване на конкурси по предварително изготвена и одобрена от Управителния съвет програма за календарната година.

Основни принципи в работата на Националния фонд „Култура“ са публичност и прозрачност. Конкурсите се провеждат в условията на равнопоставеност на кандидатите и са отворени за участие към творци, частни, общински, регионални и държавни културни организации. След приключване на сесията по обявен конкурс кандидатурите се оценяват от техническа и оценителна комисия. С мотивирано становище оценителната комисия предлага на Управителния съвет кандидатурите, които да бъдат финансирани, като Управителният съвет взема окончателното решение.

Като второстепенен разпоредител с бюджет към Министъра на културата Фондът осъществява активна комуникация с Министерството на културата, Министерството на финансите, Министерски съвет, Министерството на външните работи, Министерството на туризма, Сметната палата, НОИ, НАП, МВНР, МВР, държавните културни институти в страната и в чужбина.

Провеждане на процедура за избор на членове на Управителния съвет

Съставът на Управителния съвет на Национален фонд „Култура“ (НФК) и мандатът на неговите членове са регламентирани в чл. 26 от Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК). С влизането в сила на Устройствения правилник на НФК, обнародван в Държавен вестник (ДВ, бр. 16 от 2024 г., в сила от 23.02.2024 г.), възникна задължение в срок до 28.01.2025 г. да бъде стартирана процедура за избор на нов състав на Управителния съвет.

На 21.02.2025 г. за Изпълнителен директор на Фонда е назначен Красимир Димитров, който инициира кореспонденция с Министерството на културата относно провеждане на необходимата процедура, с оглед спешната необходимост от осигуряване на легитимен орган, който да предприеме действия по окончателното приемане на Индикативна програма за 2025 г. В изпълнение на изискванията на действащата нормативна уредба, министърът на културата Мариан Бачев нареди откриването на процедура за избор на нов състав на Управителния съвет на НФК с писмо № 92-00-121 от 21.03.2025 г.

На 27.03.2025 г., на основание чл. 26 от ЗЗРК и чл. 6, ал. 2 от Устройствения правилник, НФК отпрати публична покана за предоставяне на предложения за попълване на състава на Управителния съвет, одобрена от министъра на културата. Поканата беше насочена към ръководните органи на творческите съюзи, културните организации и академичните институции в областта на културата, които съгласно закона имат право да номинират кандидати. Предвиден беше избор на седем представители на творчески съюзи и културни организации при спазване на принципа за балансирано представителство на различните изкуства, както и един представител на академичната общност. На същата дата НФК публикува на интернет страницата си и покана за номиниране на кандидати за включване в състав на комисия, която да извърши оценката и подбора на кандидатите за членове на Управителния съвет.

В рамките на процедурата, техническа комисия, назначена със заповеди № РД09-310 и № РД09-311 от 08.04.2025 г. от Министъра на културата, извърши проверка за административно съответствие и допустимост на постъпилите кандидатури – както за членове на Управителния съвет, така и за членове на комисията по избор.

Съгласно текста на чл. 6, ал. 3, т. 3 от Устройствения правилник, с доклад К-1 от 16.04.2025 г. са посочени петима членове за

комисията по избор, предложени от ръководните органи на творческите съюзи и културни организации или висши училища в областта на културата, като в състава на същата комисия влизат и по двама служебни представители от Министерството на културата и от НФК. Комисията е назначена със заповед № РД9К-135 от 25.04.2025 г., издадена от министъра на културата Мариан Бачев.

На своето първо заседание на 30.04.2025 г., 9-членната комисия по избор на членове на УС разгледа допустимите 16 кандидати, които преминаха през експертна оценка. За целите на провеждането на конкурса, от администрацията на НФК е изготвена методика за оценяване в съответствие с нормативните документи, както и оценъчни карти за работа на членовете на комисията, утвърдени със заповед на министъра на културата № РД9К-135/25.04.2025 г. На заседанието са избрани 8 представители на творчески съюзи, културни организации и академични институции в областта на културата, посочени в решение с № К-3 от 30.04.2025 г., но заповед за назначаване на избрания съгласно методиката Управителен съвет не е издадена.

В този период Красимир Димитров е освободен от длъжността Изпълнителен директор и на 20.05.2026 г., без проведен конкурс съгласно чл. 12 от Устройствения правилник, е назначена София Щерева.

Процедурата е върната на техническата комисия във връзка с докладна записка № 92-00-121/21.05.2025 г. от директора на дирекция ПНДПП към Министерството на културата. В документа е представена информация за установено нарушение на Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ) от един от избраните членове на Управителния съвет.

В писмо с рег. № 92-00-121/21.05.2025 г. на заместник-министъра на културата Георги Султанов до Национален фонд „Култура“ е посочено, че техническата комисия следва повторно да разгледа кандидатурата на съответния кандидат и, като вземе предвид изложените в докладната записка обстоятелства, да прецени дали същите представляват пречка за допускането му до разглеждане от комисията по избор.

Техническата комисия потвърждава решението си за допустимост, като мотивира становището си с липсата на основание текстът да бъде прилаган за лица, които са кандидати за членове на УС, както и на изтекъл едногодишен реабилитационен срок от влизане в сила на решението за конфликт на интереси, след който негативните последици се заличават.

Впоследствие са предприети последователни действия по изменение на

съставите на комисиите. Със своя заповед № РД09-525 от 28.05.2025 г. министър Бачев изменя състава на техническата комисия за разглеждане на допустимостта на кандидатурите. Новата техническа комисия обявява за недопустим един от вече избраните кандидати за попълване на състава на УС. На 02.06.2025 г. се провежда второ заседание на 9-членната комисия по избора, на което членовете ѝ потвърждават първоначалното си решение, обективизирано в доклад с рез. № К-3 от 30.04.2025 г., и не приемат становището на новоназначената техническа комисия с аргумента, че липсват основания за повторяне на процедурата.

Със заповед № РД09-562 от 05.06.2025 г. министърът извършва ново изменение, този път на служебните представители в състава на комисията по избор на членове на УС. В същия ден, след замяната на четиримата служебни представители, е проведено онлайн заседание с участието на 6 от 9-те членове на комисията, на което е взето окончателното решение за състава на Управителния съвет.

Така, близо два месеца след откриването на процедура за избор на нов състав на Управителния съвет, министърът на културата назначи новите членове със заповед № РД09-578 от 06.06.2025 г.

В изпълнение на Индикативната програма за 2025 г.

През 2025 г. администрацията на Националния фонд „Култура“ отново работи в условията на динамично променяща се обстановка, като в рамките на годината се управлява от трима изпълнителни директори. Поради това, Индикативната програма е официално публикувана на 31.07.2025 г. и в петте месеца, в които следва да бъде изпълнена, са обявени за кандидатстване 10 програми за разпределяне на бюджета в размер на 8 755 849 лв.:

- Създаване и разпространение – големи проекти – 31%
- Създаване и/или разпространение – малки проекти – 21%
- Мобилност – 6%
- Дебюти – 11%
- Критика – 2%
- Превод/адаптация – 3%
- Културно наследство – 8%
- Любителско изкуство – 10%
- Цирк – 3%
- Целева подкрепа „Творческа Европа“ – 5%

Програмите – „Създаване и разпространение – големи проекти“ и „Създаване и/или разпространение – малки проекти“ са нови програми, преки наследници на проведените през 2024 и 2025 г. програми „Създаване“ и „Разпространение“. Всички останали са вече утвърдени програми, които през годините са се доказали като необходими инструменти за реализацията на фокусирани проекти с продължаващата цел за конкретно адресиране и финансово подпомагане, съобразно многообразието от форми на творческо изразяване в сектор „Култура“.

Друга основна промяна, която е обща за част от програмите, е въвеждането на направления „Театър“ и „Танц и перформанс“ вместо досегашното „Сценични изкуства“. С това направленията става 6: Визуални изкуства, Екранни изкуства, Литература, Музика, Танц и перформанс и Театър.

Ефектът от разграничаването на направленията е сведен до минимум с решението на Управителния съвет по предложение на Изпълнителния директор да не бъдат определени процентни съотношения на финансиране на направленията в рамките на една програма. Вместо това, класацията и съответно – финансирането по програмата се разпределя на общо основание спрямо броя на точките на всички проекти от всички направления в програмата.

През 2025 г. са подадени общо 2 009 (1853 от които са допуснати до Оценителна комисия) кандидатури на обща стойност 29 856 971 лв.

Заради измененията в Закона за закрила и развитие на културата през 2024 г., максималния размер на авансовото плащане при сключване на договор е намален до 70% от исканото финансиране, благодарение на което общата стойност на финансираните проекти възлиза на 11 815 754 лв.. Заявени за авансово плащане са 8 271 028 лв. при бюджет от 8 755 849 лв. С тази сума са подкрепени общо 543 проекта, или малко над 29 % от всички кандидатури, допуснати до Оценителна комисия.

Най-голяма е успеваемостта в програма „Мобилност“, където са подкрепени близо 76% от допустимите кандидатури, а най-малък – в „Създаване и/или разпространение – малки проекти“, в която са подадени и най-много проектни предложения от всички програми за годината – от подадените 750 кандидатури 687 са допустими.

Извън тази статистика оставаме програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“, чиято процедура не е приключена преди края на годината и е сключен само един договор от подадените 19 проектни предложения.

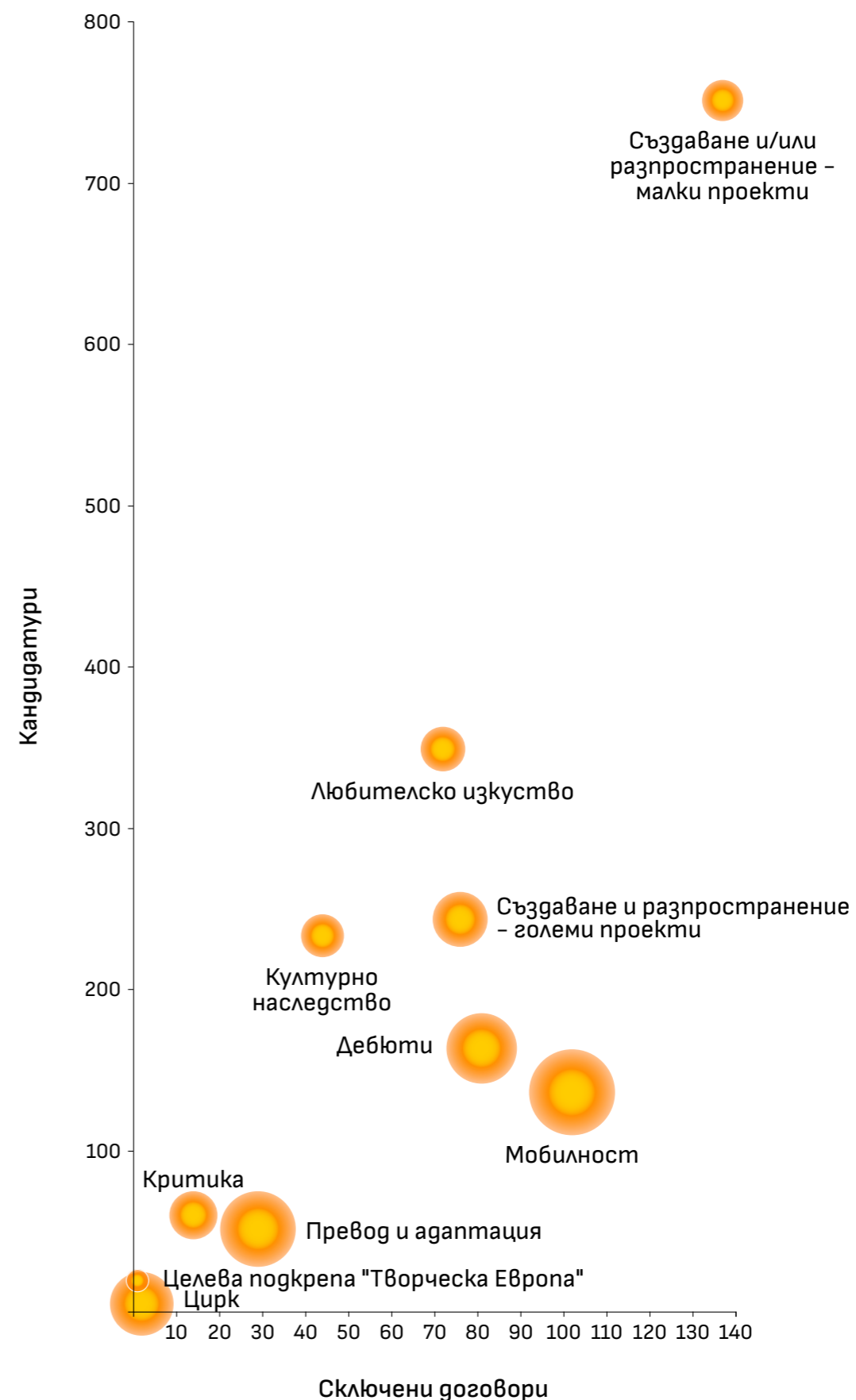
Легенда

5%

75%

Съотношение между подадени кандидатури и сключени договори

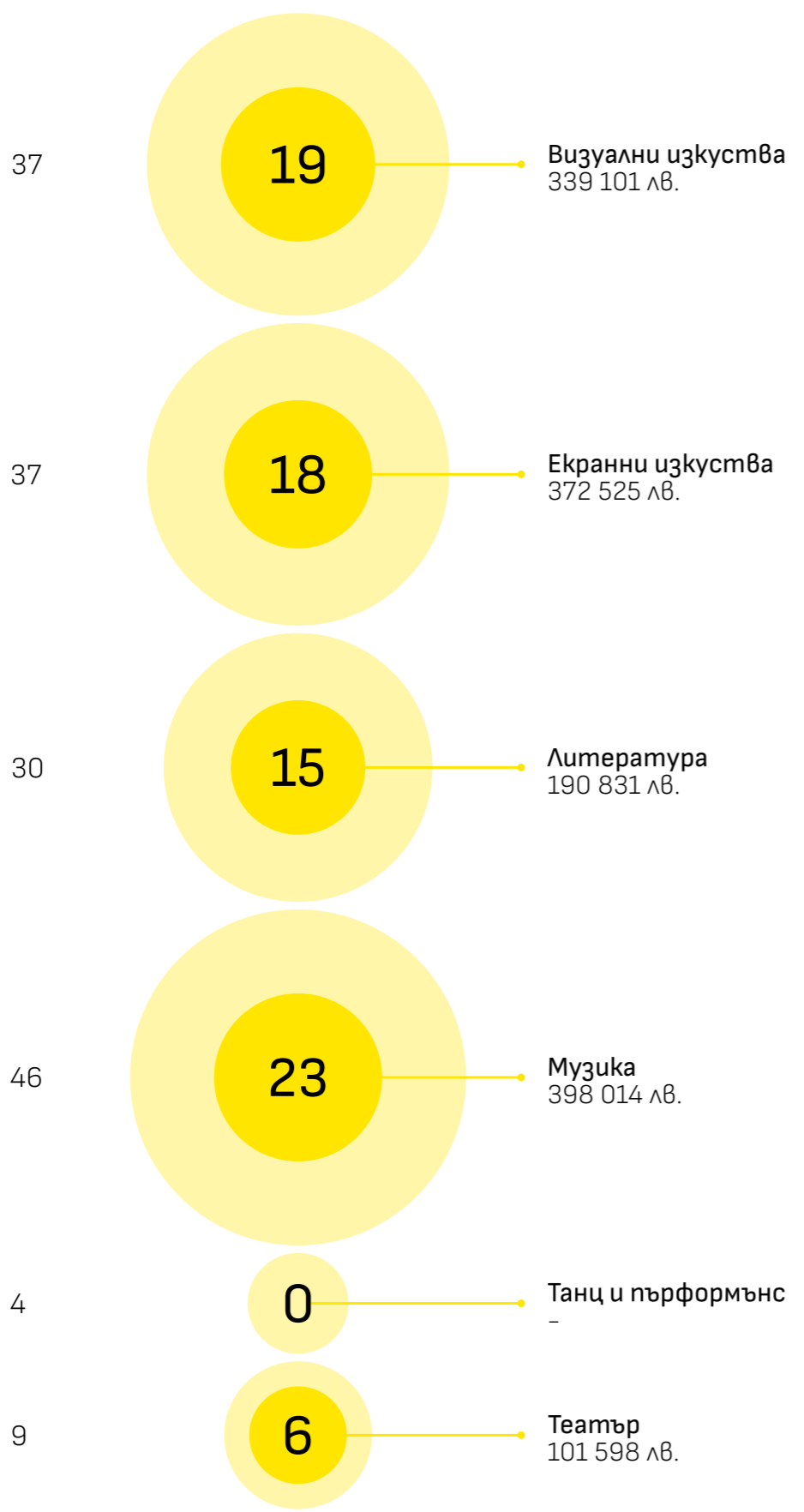
Програма „Дебюти“

Програмата е насочена към подкрепа на дебютни изяви на артисти, започващи своя професионален творчески път, които все още нямат достатъчно опит и икономическа устойчивост. През 2025 г. програмата се реализира само в един кръг – в предишни издания в Първи кръг проектите предложения се оценяват в благоприятна конкурентна среда и с по-облекчени административни изисквания, като допуснатите до Втори кръг кандидати преминават обучение за целите на кандидатстването и изпълнението на проектите си. Тази промяна съкращава сроковете за администриране на Програмата, предвид забавеното приемане на Индикативната програма. Целите програмата са свързани с финансирането на дебюта на млади артисти както след завършването на гимназиален етап, така и след завършването на образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ във висше училище по изкуства или университет.

През 2025 г. са подадени 163 проектни предложения, като до Оценителна комисия са допуснати 142. Подкрепени са 81 проекта, или 57% от всички допустими кандидатури.

В доклада на Оценителната комисия по Програмата се отбелязва високото ниво на художествени идеи във всички направления и демонстрираният от дебютантите професионален подход към изграждането на проектите предложения.

Направление	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
ЕИ	37	747 455 лв.	18	372 525 лв.	49%
ВИ	37	684 331 лв.	19	339 101 лв.	51%
Танц и перформанс	4	82 951 лв.	0	-	-
Литература	30	468 060 лв.	15	190 831 лв.	50%
Музика	46	873 609 лв.	23	398 014 лв.	50%
Театър	9	170 616 лв.	6	101 598 лв.	67%
Общо	163	2 279 567 лв.	81	1 402 069 лв.	50%

37

19

Визуални изкуства
339 101 лв.

37

18

Екранни изкуства
372 525 лв.

30

15

Литература
190 831 лв.

46

23

Музика
398 014 лв.

4

0

Танц и перформънс
-

9

6

Театър
101 598 лв.

Програма „Критика“

Програма „Критика“ е насочена към създаване на устойчива среда за развитие и популяризиране на професионалната критика и критическото мислене в сферата на културата. Чрез програмата се подкрепя създаването на качествено критическо съдържание и неговото разпространение в печатни издания, онлайн медии, радио, телевизия и дигитални платформи.

Програмата насърчава публични дискусии, форуми, медийни партньорства и сътрудничество с културни институции с цел повишаване на обществената значимост на критиката. В обхвата ѝ попадат дейности, насочени към мотивиране на квалифицирани, но временно неактивни критици, както и към създаване на възможности за тяхното повторно включване в професионалното поле. Програмата включва и образователна и менторска подкрепа за млади автори.

Чрез подкрепените дейности се създават условия за развитие на предприемачески и иновативни подходи при създаването, разпространението и потреблението на критическо съдържание, както и за укрепване на ролята на критиката като средство за анализ, оценка и развитие на културния сектор.

През 2025 г. в конкурсната сесия са подадени 60 проектни предложения, като с 14 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 245 395 лева.

Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури - сключени договори
60	1 103 698 лв.	13	233 439 лв.	22%

Програма „Културно наследство“

Програмата е насочена към съхраняването, представянето и интеграцията на материалното и нематериалното културно наследство в съвременния контекст, включително към професионалното развитие в областта на културното наследство. През 2025 г. кандидатури са подали 233 кандидати, като най-значителен е броят на кандидатите със статут на културен институт или читалище.

В доклада на Оценителната комисия като основен недостатък на проектите предложения се посочва липсата на иновативност, без реално търсене на нови аудитории, на нови и нетрадиционни форми на популяризация или представяне на културното наследство. Оценители от комисията коментират и тенденцията да се подават вече отхвърлени проектни предложения с малки редакции, както и обръщат внимание на големия брой предложения за създаване на добре познати формати на дигитални продукти.

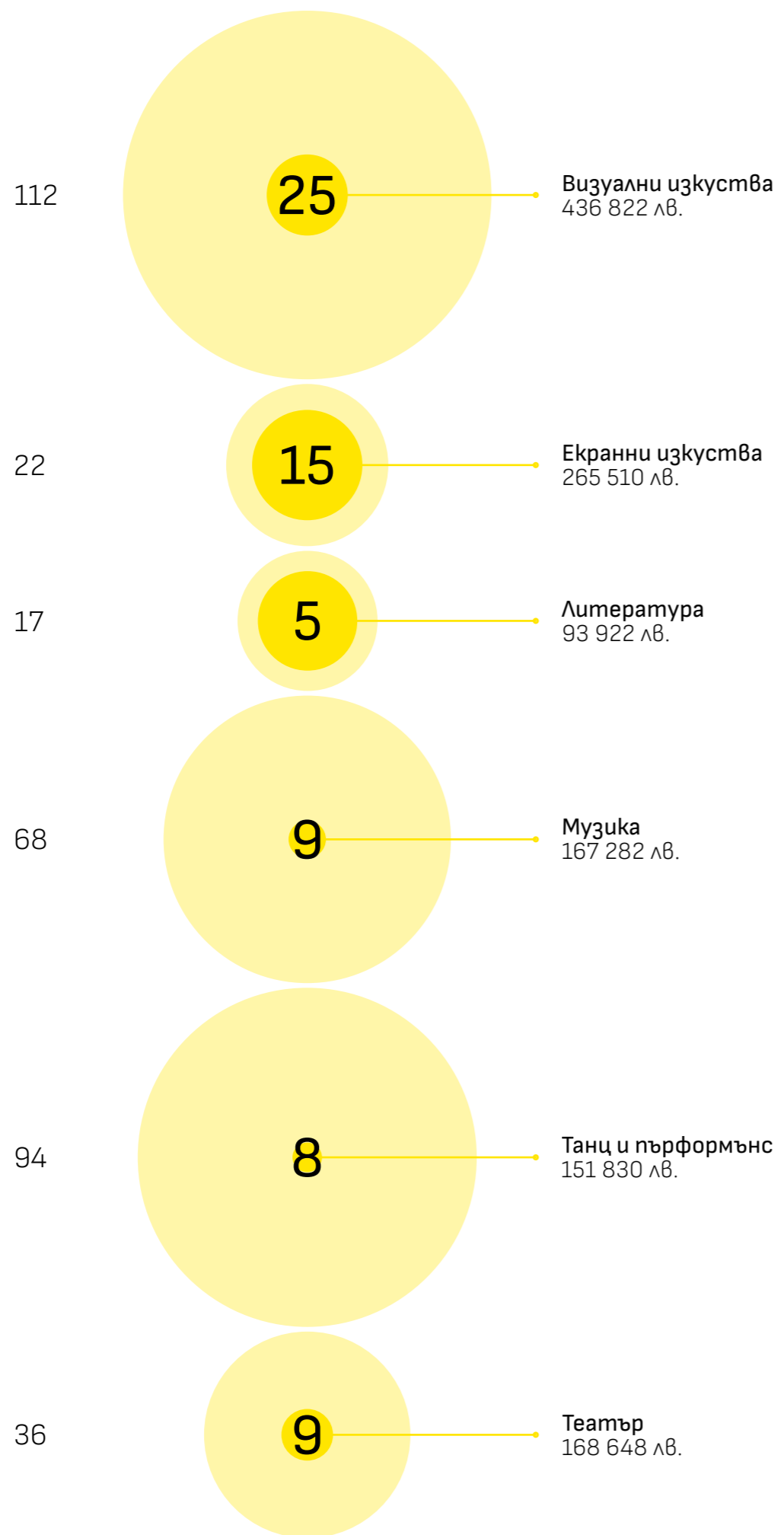
Подадени кандидатури	Искана сума	Договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
233	6 536 949 лв.	44	1 006 923 лв.	19%

Програма „Любителско изкуство“

Програмата е насочена към развитие и популяризиране на любителското изкуство, насърчаване на приобщаването чрез занимания с изкуство и изграждане на връзки между традиционните културни ценности и съвременното художествено изразяване. В доклада на Оценителната комисия се очертава необходимостта от определяне на финансиране за всяко от направленията, поради това, че част от критериите се прилагат по различен начин към различните направления и общата конкурентна среда не позволява равни условия. Отчита се и неравнопоставеността между организации с дългогодишен опит и развит капацитет, спрямо малки и новосъздадени такива, включително неравнопоставеността в конкурентоспособността между държавни и общински институти в сравнение с частни културни организации, поради наличието на бюджетна издръжка и административен капацитет.

По програмата са подадени общо 349 кандидатури, 325 от тях са допуснати за оценка от Оценителна комисия, като близо 40% от всички кандидатствали са със статут на читалище. Сключени са общо 71 договора за финансиране, или приблизително 22% от всички допустими проектни предложения.

Направление	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
ЕИ	22	2 577 058 лв.	15	265 510 лв.	68%
ВИ	112	2 130 105 лв.	25	436 822 лв.	22%
Танц и перформанс	94	3 163 045 лв.	8	151 830 лв.	9%
Литература	17	306 299 лв.	5	93 922 лв.	29%
Музика	68	1 239 020 лв.	9	167 282 лв.	13%
Театър	36	699 323 лв.	9	168 648 лв.	25%
Общо	349	7 537 792 лв.	71	1 284 014 лв.	20%

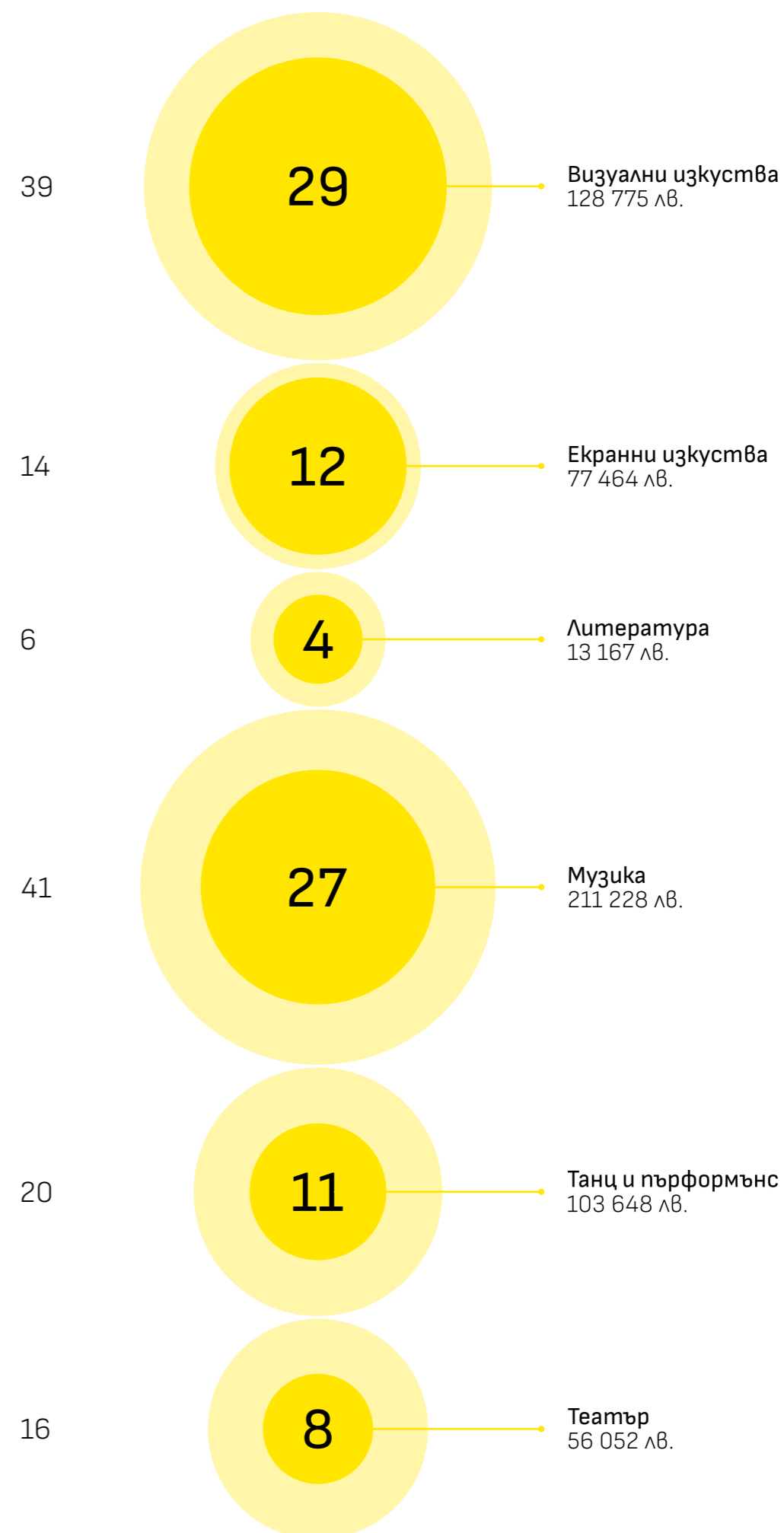

Програма „Мобилност“

Програмата е насочена към предоставяне на финансова подкрепа на български културни организации, индивидуални артисти и творчески групи за участие в международни културни и образователни форуми в България и в чужбина, с цел професионално развитие и създаване на международни контакти и партньорства.

С предоставеното финансиране през 2025 г. са подкрепени 91 проектни предложения от общо 120 допустими кандидатури и няма нефинансирани резерви.

Направление	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
ЕИ	14	98 718 лв.	12	77 464 лв.	86%
ВИ	39	221 838 лв.	29	128 775 лв.	74%
Танц и перформанс	20	186 803 лв.	11	103 648 лв.	55%
Литература	6	24 224 лв.	4	13 167 лв.	67%
Музика	41	331 451 лв.	27	211 228 лв.	66%
Театър	16	104 507 лв.	8	56 052 лв.	50%
Общо	136	967 541 лв.	91	590 334 лв.	67%

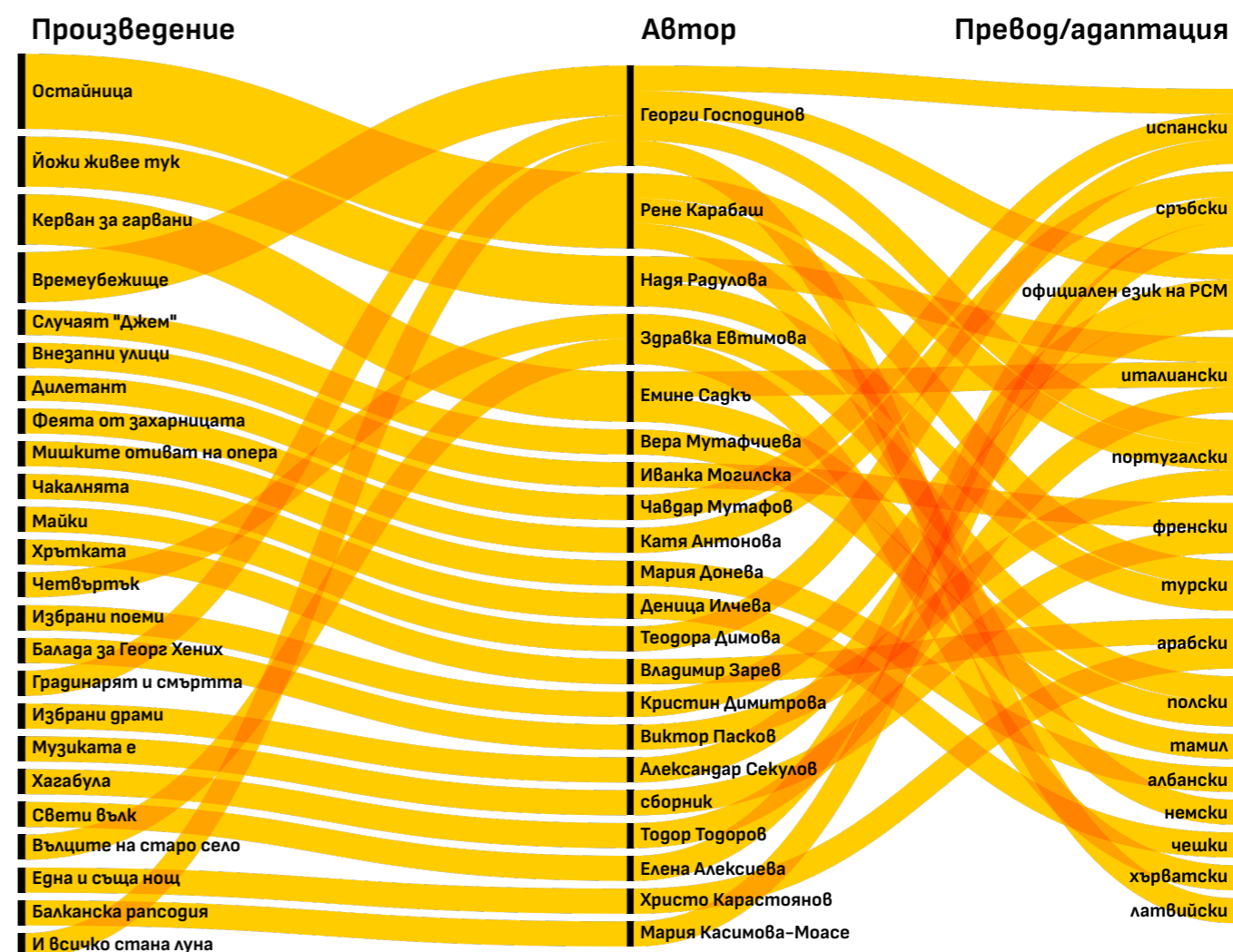
Програма „Превод/адаптация“

Програма „Превод/Адаптация“ 2025 е насочена към устойчивото позициониране на българската литература на международната сцена чрез подкрепа за професионално реализирани преводи и адаптации на български художествени произведения на всички езици. Програмата обхваща литературни произведения от различни жанрове и форми, включително сценарии, пиеси, антологии и други, като по този начин допринася за популяризиране на многообразието на българската литература и за нейното по-цялостно представяне пред международна аудитория.

Чрез програмата се подкрепят издаването, разпространението и популяризирането на преводни и адаптирани произведения, като се поставя акцент върху осигуряването на широк достъп до тях, включително за хора със зрителни увреждания. Програмата създава условия за по-активно участие и по-широка представеност на преводачите от български език, както и за укрепване на професионалните връзки между издатели, преводачи и други заинтересовани страни, ангажирани с литературния превод, адаптацията и популяризирането на българската литература по света.

През 2025 г. в конкурсната сесия се включват 51 кандидати. Сключени са 29 договора за финансиране на обща стойност 373 904 лв.

Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
51	780 458 лв.	29	373 904 лв.	57%

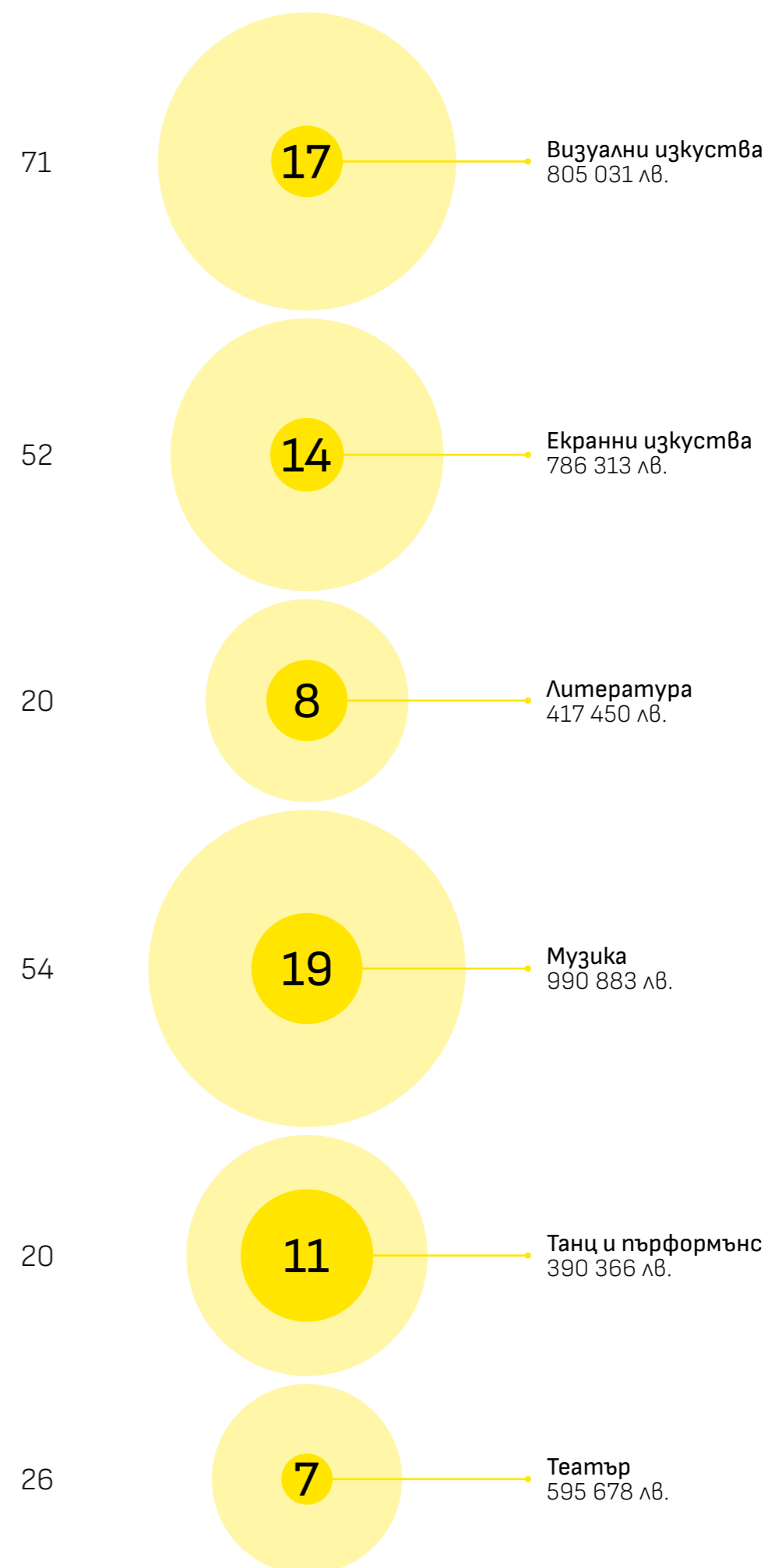

Програма „Създаване и разпространение – големи проекти“

Програмата е насочена към подкрепата на проекти, предвиждащи създаване и разпространение на културни продукти, развитие на нови публики, децентрализация на културния живот, осигуряване на достъп до култура в периферни райони и удължаване на живота на културните продукти. Тя е широкообхватна по отношение на своите цели, допустими дейности и допустими кандидати и се стреми да демократизира достъпа до публично финансиране, като предложи условия за кандидатстване, достъпни за разнообразни по своя фокус проекти. Програмата е насочена към мащабни проекти, като е въведен минимален размер на финансиране от 30 хил. лв. Кандидатстването се осъществява в шестте направления, изброени по-горе.

През 2025 г. по програмата са подадени общо 243 кандидатури (от които 5 не са допуснати до оценка от Оценителна комисия). Сключени са общо 76 договора за финансиране на стойност 4 027 521 лв., от които са разплатени авансово 2 819 265 лв.

Направление	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
ВИ	71	3 809 041,00 лв.	17	805 031,00 лв.	24%
Танц и перформанс	20	1 068 781,00 лв.	11	390 366,00 лв.	55%
Литература	20	1 003 446,00 лв.	8	417 450,00 лв.	40%
Музика	54	2 827 729,00 лв.	19	990 883,00 лв.	35%
Театър	26	1 390 681,00 лв.	7	595 678,00 лв.	27%
Общо	243	13 041 995,00 лв.	76	3 985 721,00 лв.	31%

Програма „Създаване и разпространение – малки проекти“

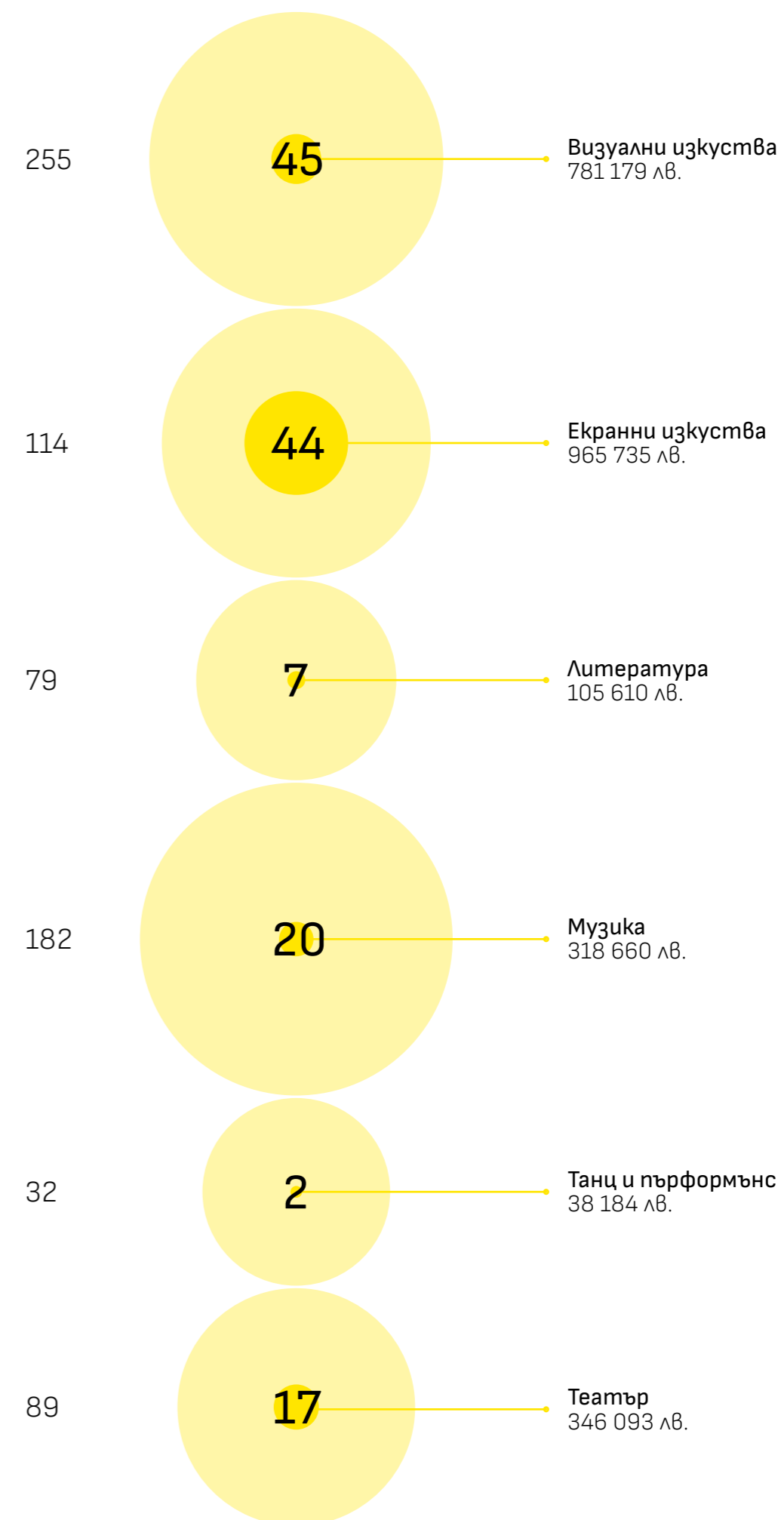
Обхватът на Програмата е идентичен с този на „Създаване и разпространение – големи проекти“, като разликата между двете програми се изразява предимно в размера на предоставеното максимално финансиране (тук – до 30 хил. лв.), но и много по-значително – в допустимите кандидати. В „Малки проекти“ се допускат самоосигуряващи се физически лица, което е и основната предпоставка програмата да бъде „шампион“ по кандидатури за годината – 28% от всички кандидатури са подадени от самоосигуряващи се лица.

Намерението да бъдат разграничени двете програми е мотивирано от решението самоосигуряващите се лица да получат по-голям достъп до публично финансиране. Въпреки тази допустимост, едва 26 от общо 135-те сключените договори за финансиране са сключени със самоосигуряващи се лица – или около 12 % от всички кандидатствали самоосигуряващи се лица.

Програма „Създаване и/или разпространение – малки проекти“ бележи рекорден интерес – по програмата са постъпили 750 кандидатури – над 1/3 от всички кандидатури за годината. Такъв обем в историята на Фонда се наблюдава единствено през 2022 г., когато институцията разпределя допълнителни

средства в размер на 30 млн. лв. за подкрепа в условията на обявена извънредна епидемична обстановка.

Направление	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
ЕИ	114	2 554 947,00 лв.	44	965 735,00 лв.	39%
ВИ	255	5 066 571,00 лв.	45	781 179,00 лв.	18%
Танц и перформанс	32	773 236,00 лв.	2	38 184,00 лв.	6%
Литература	79	1 502 931,00 лв.	7	105 610,00 лв.	9%
Музика	182	3 732 647,00 лв.	20	318 660,00 лв.	11%
Театър	89	1 928 538,00 лв.	17	346 093,00 лв.	19%
Общо	751	15 558 870,00 лв.	135	2 555 461,00 лв.	18%

Програма „Целева подкрепа Творческа Европа“

Програмата за целево финансово подпомагане на проекти, одобрени за финансиране по Програма „Творческа Европа“ на ЕК, подпрограма „Култура“, направление „Европейско сътрудничество“, цели да подкрепи български културни организации, които реализират проекти за международно сътрудничество в областта на културата и изкуствата. Националното съфинансиране цели да насърчи българските организации да се включват в международни проекти и успешно да надграждат своя капацитет чрез участие в европейските културни процеси.

През 2025 г. процедурата по оценка на проектните предложения не е финализирана в рамките на бюджетната година. Сключен е само 1 договор на стойност 187 546 лв., подписан от Изпълнителния директор София Щерева, а договорената сума по него е изплатена без необходимото решение на Управителния съвет.

Област от изкуството и културата	Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение сключени договори
Дизайн	1	30 000,00 лв.	-	-	-
Музика	4	303 947,00 лв.	1	187 546,00 лв.	25%
Интердисциплинарен проект	6	231 665,00 лв.	-	-	-
Литература	5	143 711,00 лв.	-	-	-
Аудиовизуални изкуства	1	27 447,00 лв.	-	-	-
Културно наследство	1	12 272,00 лв.	-	-	-
Културно предприемачество	1	18 000,00 лв.	-	-	-
Общо	19	767 042,00 лв.		187 546,00 лв.	

Програма „Цирк“

Програмата се фокусира върху развитието на потенциала на организациите, ангажирани в областта на цирковото изкуство – въвеждане на нови подходи и решения в творческия процес, привличане на нови участници, развитие на умения за управление и предлагане на цирковата продукция, награждане на качеството на регулярната програма на българските циркове и продуциране на нова.

През 2025 г. по програмата кандидатстват 5 организации и са сключени 2 договора за финансиране на обща стойност 98 160 лв. при предвидени по програмата 262 675 лв.

Подадени кандидатури	Искана сума	Сключени договори	Стойност договори	Съотношение кандидатури – сключени договори
5	268 300,00 лв.	2	98 160,00 лв.	40%

Изводи и препоръки

През 2025 г. се наблюдава продължаване на тенденцията на структурно неравенство между големи организации и индивидуални творци. Сливването на програмите „Създаване“ и „Разпространение“ в програмите за условно малки и големи проекти, разделени предимно по обхвата на допустимите кандидати и размера на финансиране, създава условия за силна конкуренция, но и изостря вече съществуващите дисбаланси. Статистиката показва големия интерес към възможността за кандидатстване на независими артисти, но в същото време демонстрира невъзможността едни и същи критерии да бъдат прилагани както за големи утвърдени организации, така и за индивидуални творци.

Големите културни организации и през 2025 г. запазват своето предимство благодарение на административния капацитет, с който разполагат, както и достъпа до значително повече ресурси. Това им позволява да подготвят по-структурирани, комплексни и конкурентоспособни проектни предложения. За разлика от тях, артистите на свободна практика и малките организации продължават да срещат затруднения при равнопоставено участие в конкурсните процедури. Липсата на организационна подкрепа, административни умения и финансови буфери ги поставя в по-уязвима позиция, което ограничава шансовете им за финансиране, независимо от качеството и

иновативността на техните идеи. Тук отбелязваме и видимо неравномерното разпределение на ресурсите между държавните/общинските културни институции и частния сектор. Докато първите продължават да разчитат на държавна субсидия, осигуряваща базова стабилност, частните организации и артистите на свободна практика остават зависими почти изцяло от проектно финансиране.

Проектите с ограничена възможност за пазарна реализация (такива, свързани със социално уязвими групи и публики/участници в малки населени места с ограничен достъп), следва да бъдат изведени на фокус и с обособен финансов ресурс, извън конкурентната среда на големи и утвърдени организации, били те частни, или финансирани с публичен ресурс.

Към горното предложение можем да включим една от повтарящите се препоръки на Оценителните комисии – да бъде върнато диференцирано процентно съотношение на финансиране по направления, отразяващо финансовата тежест и спецификите на различните изкуства, както и необходимостта от базиране на процентното разпределение спрямо постъпващия брой кандидатури, за да се намали диспропорцията в предоставеното финансиране. За целите на коректното оценяване между различните направления, като се има предвид различното тълкуване и точкуване на

критериите от страна на оценителите, Фонда отчита необходимостта от организирането на по-задълбочено и ефективно обучение на оценителите.

През 2025 г. работата на Оценителните комисии продължава да е съпътствана от предизвикателства, свързани с набирането на оценители, сроковете за оценка и в някои направления – капацитета на посочените оценители. Въпреки опитите за оптимизация, времевият ресурс за обучение на оценителите и времето за оценяване на проектните предложения остава ограничено. Това затруднява прилагането на единни стандарти и намалява възможността за задълбочен анализ на проектните предложения. Продължава да се наблюдава различно третиране на критериите, процедурите и методологията за оценяване, което води до вариативност в интерпретациите и затруднява постигането на обективност и съпоставимост.

Въвеждането и спазването на годишен график за провеждането на заседанията на УС, без значение от политическата обстановка, спазването на правилата за подбор на оценители и въвеждането на единна методология за оценка на проектни предложения, биха гарантирали по-ефективен и прозрачен процес на оценяване.

През 2025 г. „Създаване и/или разпространение – малки проекти“ е

програмата с най-голям брой кандидатури, което е логично, предвид максимално разширения обхват на допустими кандидати и дейности. В същото време програмата не си поставя конкретни и ясни цели, което води до разфокусираност на проектите, липса на предпоставки за устойчивост и възможности за мултиплициране на резултатите от проектите.. Из оценителния доклад на комисията по тази програма четем: „Забелязва се шаблонност и „проектна фразеология“ в голяма част от проектите, която много често се опитва да прикрие липсата на стойностна и мотивирана проектна идея.“ и „Очертава се тенденция за липсата на инвенция и иновативност, както и предлагането на еднократни събития като проектни идеи, случването на които с нищо не променя средата. Би било добре да се поощряват проектни предложения, които променят средата в отделните направления, а не мултиплицират матрични модели на творчески изяви, да се поощряват проекти, които създават инфраструктура, предопределяща устойчивост, вместо еднократни събития.“

Поставянето на хоризонтални приоритети представлява стратегически важен инструмент за устойчивото и целенасочено развитие на културните оператори. Подобен подход осигурява обща рамка, която обединява усилията на различните програми и насочва ресурсите към постигането на общовалидни цели и

измерими резултати. Немаловажно за качествено съдържание на програмите е и да бъдат очертани стратегически области за подкрепата и развитието на културата и изкуствата, каквато е тенденцията в програмите „Дебюти“ и „Любителско изкуство“.

Отвъд конкретните предложения по програмите, от съществено значение е и подобряването на правно-нормативната среда, в която функционира Националният фонд „Култура“. В края на 2024 г. са приети изменения на Закона за закрила и развитие на културата, Наредба № 6, както и е въведен Устройствен правилник вследствие на тези промени. Най-голямо директно отражение върху съдържанието на програмите имат промените в Наредба № 6 – конкретно чл. 18 ал. 11 относно недопустимите разходи, където се посочват т. 1. разходи, направени преди подписване на договор за финансиране на проекта и т. 2. данък върху добавената стойност. Тези две точки създават допълнително неблагоприятна среда за бенефициентите, особено за малки организации и самоосигуряващи се лица. С първата, предвид забавянето в сроковете за сключване на договори, кандидатите не могат да пристъпят към изпълнение на проектните дейности без значение какво забавяне настъпи от страна на Фонда при оценката и сключването на договорите за финансиране, включително и в условията на късно приемане на Държавния бюджет. Втората точка внася допълнителна тежест, тъй като ДДС винаги трябва да

бъде покрито от бенефициента. Фондът прави опит да остави „вратичка“, като посочи, че по програмите недопустими разходи могат да бъдат отчетени като собствен принос по проектите, в случай, че са обосновани, но за жалост тази стъпка не negliжира необходимостта ДДС да бъде задължителен и неизбежен разход на всеки кандидат.

Препоръки на Управителния съвет на НФК

Анализът на данните по направления в програмата „Създаване и/или разпространение – големи проекти“ показва, че възстановяването на предишното направление „Сценични изкуства“ би довело до относително балансирано разпределение на кандидатурите и финансираните проекти между основните клъстъри. Сумирането на подадените проекти в направленията „Театър“, „Танц и перформанс“ и „Музика“ (54 + 20 + 26 = 100) ги доближава до обема на кандидатурите в „Екранни изкуства“ (52) и „Визуални изкуства“ (71). Аналогично, общият брой финансирани проекти в сценичните изкуства (19 + 11 + 7 = 37 от общо 76) е съпоставим с резултатите в ЕИ (14) и ВИ (17).

Остава открит въпросът за направление „Цирк“, в което са подадени едва 5 проекта, от които 2 са одобрени. Неговото естествено място е в групата на сценичните изкуства като форма на живо изпълнение, но включването му там би увеличило диспропорцията между отделните клъстъри. Сходни съотношения се наблюдават и в програмата „Създаване и/или разпространение – малки проекти“, което поставя въпроса за баланса между направленията и за равномерното разпределение на натоварването върху оценителските комисии при

изработването на Индикативната програма 2027.

Съществено е да се отбележи и значителната диспропорция между програмите „Създаване и/или разпространение – големи проекти“ и „Създаване и/или разпространение – малки проекти“ спрямо останалите програми, включително „Цирк“. Особено впечатление прави рекордният брой кандидатури в малките проекти – 750, което представлява приблизително една трета от всички кандидатури за годината. Въпреки това броят на финансираните проекти остава нисък, както поради ограничените ресурси, така и поради организационните аномалии, свързани с честата смяна на временно изпълняващите длъжността изпълнителен директор на НФК.

Необходимо е да се отчете и фактът, че програмата не изпълнява в достатъчна степен целта си да увеличи дела на кандидатстващите самоосигуряващи се лица. Те представляват около 12% от всички кандидати, като едва 26 от общо 135 са получили финансиране. Това е индикатор за необходимостта от управленско решение, което да подобри балансираността на програмите и да осигури относителна равнопоставеност в натовареността на оценителските комисии.

Отделно следва да се подчертае неравнопоставеността в конкурентоспособността между

държавните и общинските културни институти (с изключение на читалищата) и частните организации, читалищата и индивидуалните творци. Институциите разполагат с по-висок административен капацитет и гарантирани бюджети, което улеснява осигуряването на собствен принос и подготовката на проектни предложения.

В тази връзка следва да бъде възстановена практиката за процентно разпределение на финансирането по направления, базирано на анализа на постъпилите кандидатури за една или две предходни години. Това би позволило да се отчете реалният интерес към отделните направления и да се избегнат ситуации, при които направления с нисък интерес получават непропорционално висок ресурс.

Особено показателни са данните за направлението „Танц“, където в някои програми се наблюдава значителен брой кандидатури, но минимален брой одобрени проекти. Например:

- в програма „Любителско изкуство“ – 94 кандидатури, 8 одобрени;
- в „Създаване и/или разпространение – малки проекти“ – 32 кандидатури, 2 одобрени.

Това поражда въпроси относно компетентността на оценителите в съответните комисии или относно качеството на подадените проекти. Възможно е също така механизъмът за

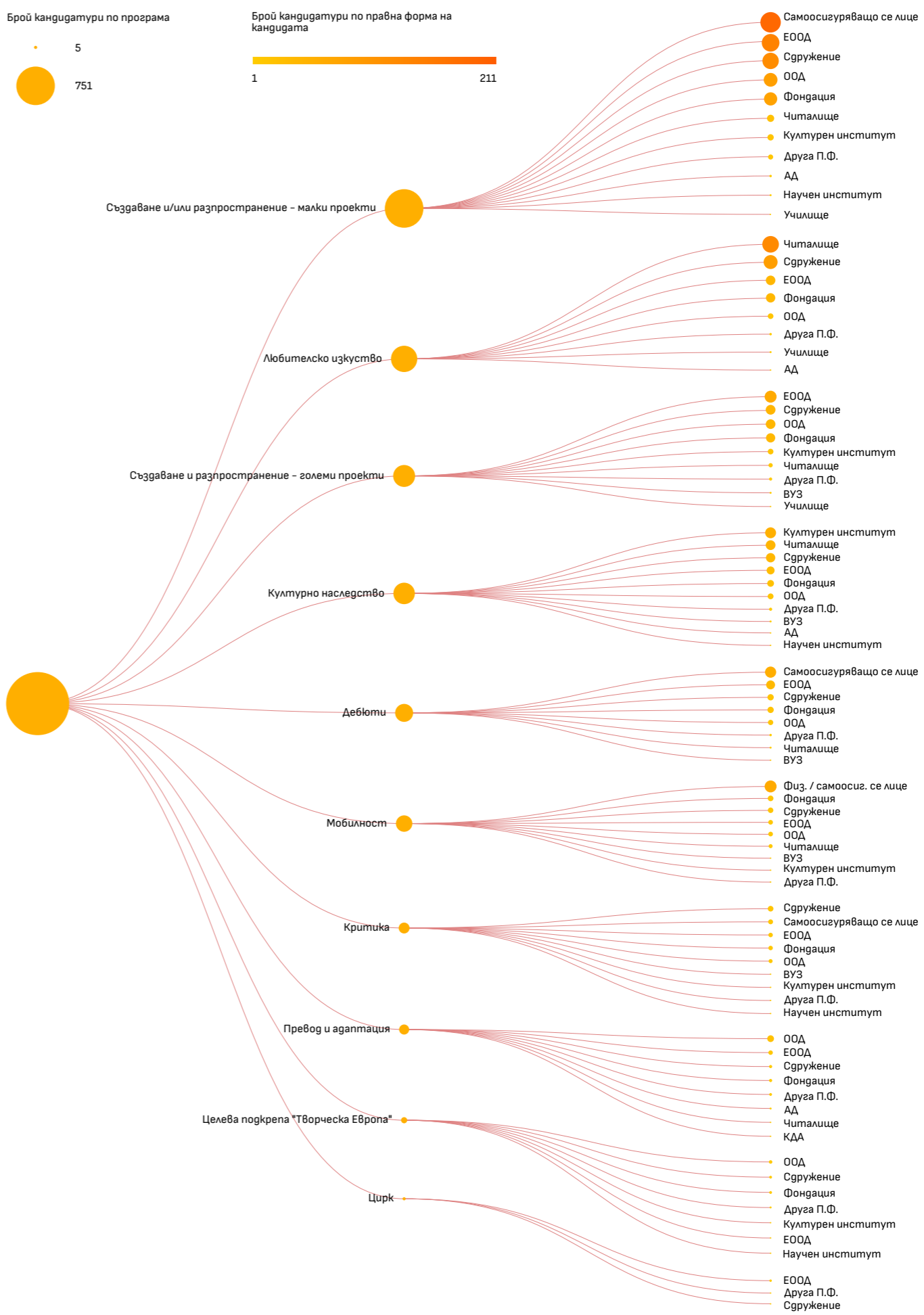
разпределение на средствата да води до „жертване“ на цели направления при изчерпване на бюджета.

Необходимо е справедливо разпределение на квотите, основано на реалния интерес към програмите и направленията. По-задълбочен анализ на числата вероятно ще разкрие допълнителни структурни дефекти, които следва да бъдат адресирани чрез целенасочени управленски мерки.

От особена важност е и ефективното обучение на оценителите по програми и направления. Една от повтарящите се препоръки на оценителските комисии е включването на юрист и финансист, което би подобрило качеството и обективността на оценяването.

Накрая, препоръчва се отделянето на финансов ресурс за стратегически изследвания на НФК по актуални проблеми и тенденции в изкуствата и културата. Подобни изследвания биха подпомогнали Управителния съвет в процеса на вземане на информирани решения относно стратегическите направления, тематичните приоритети и процентното разпределение на финансирането по програмите. В тази връзка, за целите на по-прецизното планиране и оценка на политиките за достъп до култура, в следващия годишен доклад следва да бъде включена статистика относно териториалното разпределение на

изпълняваните проекти, която да позволи проследяване на регионалното въздействие на програмите и степента на достигане до различни общности и населени места.

В заключение

През 2025 г. Националният фонд „Култура“ продължава да подкрепя изявата и участието на културни организации и творци на национални и международни културни събития и форуми, обмена на знания и добри практики в областта на културата и изкуствата, артисти в началото на техния професионален път, с фокус устойчивото развитие на културния и творчески сектор. Броят на подадените кандидатури и финансирани проекти доказва значимостта и важната роля на Фонда на национално ниво за подобряването на достъпа до култура и изкуство. Националният фонд „Култура“ има ключова роля в подкрепата, развитието и устойчивостта на културния и творческия сектор в България. Той е национален орган, който трябва да осигурява равнопоставен достъп до финансиране и създава условия за реализиране на културни инициативи в различни градове и региони в страната.

Годината в Национален фонд „Култура“ е белязана от смяната на трима изпълнителни директори и назначаването на нов Управителен съвет, вследствие на което Индикативната програма е приета със забавяне от близо година, спрямо посочения срок в чл. 27, ал. 3 от Закона за закрила и развитие на културата. Новият Управителен съвет е назначен със заповед РД09-578 от 6.06.2025 г. и в рамките на месец от своето назначаване приема Индикативната програма 2025 г., участва активно и заинтересовано в процесите по провеждане на процедурите за

кандидатстване, както и впоследствие успява да приеме до края на годината докладите от Оценителните комисии в очакване да се сключат договори от Изпълнителния директор до 18.12.2025 г., както и да се реализират плащания по последната приключена програма – „Създаване и/или разпространение – малки проекти“.

Коментирания процес на изоставане се отразяват негативно както на кандидатите по програмите, така и на самата администрация. Отбелязва се голямо текучество на служители от встъпването на София Щерева като Изпълнителен директор, като в най-натоварения период за администриране програмите на Фонда са оставени в ръцете на едва двама експерти от дирекция „Проекти и програми“. Съставите на Оценителните комисии също работят с недостатъчен капацитет, поради отказите на оценители да работят в създадената обстановка.

Първите конкурсни процедури са обявени за кандидатстване в началото на август, а резултатите по двете най-големи (по брой подадени кандидатури) програми – „Любителско изкуство“ и „Създаване и/или разпространение – Малки проекти“ са публикувани съответно на 10.12 и 12.12.2025 г. До края на годината не са разплатени всички средства, а по програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“ така и не са обявени резултати. От заявените за

авансово разплащане общо 8 271 028 лв. са разплатени 4 413 711,87 лв. Това е първата година от съществуването на Фонда, в която са върнати средства към бюджета на стойност 5 714 558 лв., но не поради липсата на интерес от страна на кандидатите. В хода на провеждане на процедурите, членове на Управителния съвет отправят запитвания към Изпълнителния директор С. Щерева за състоянието и етапите на провежданите конкурсни процедури, но посочват, че изискваната информация не е била предоставена, както и са били отклонявани отговори по питанията относно нарасналите проблеми на поверената ѝ институция – загубата на административен капацитет, забавяния на плащания, проблеми в съставите на оценителните комисии, неизрядността на протоколите от заседанията на УС, както и въпроси, свързани за неусвоените средства и върнати суми към бюджета.

През 2025 година Национален фонд „Култура“ тихо отбеляза своята 25-годишнина. Годината съвпадна и с един от най-предизвикателните периоди в историята на организацията. В условията на затруднения в оперативното управление, дефицити в комуникацията и напрежение в ежедневната организация на работните процеси, млади и висококвалифицирани служители напуснаха администрацията на Фонда. Паралелно с това се наблюдаваха затруднения в комуникацията с бенефициентите и културния сектор,

което постави пред изпитание общественото доверие и партньорските отношения, изградени през годините.

В този период Управителният съвет на Национален фонд „Култура“ запази активна роля в процесите по стратегическо управление и подкрепи усилията за възстановяване на институционалния диалог с културния сектор. Независимо от затрудненията, Фондът продължи да работи в посока развитие на културните политики и механизмите за подкрепа на културния сектор. През отчетния период беше запазена ролята на Национален фонд „Култура“ като основен механизъм за публично финансиране и подкрепа на културните процеси в страната. Същевременно се отчита потенциалът за подобряване на стратегическото планиране, комуникацията и въздействието на организацията върху различни общности и културни процеси.

Важен аспект от дейността на Фонда остава комуникацията с Министерството на културата и с културния сектор. Необходим е устойчив двупосочен диалог, както и подобряване на обмена на информация, данни и добри практики, което би подпомогнало вземането на по-информирани решения и би допринесло за укрепване на Фонда и сектора като цяло.

Фондът отчита значението на съвременното стратегическо и оперативно планиране, по-добро

географско разпределение на финансовите ресурси и разширяването на достъпа до културни дейности. Необходимо е осигуряване на по-справедливо и балансирано разпределение на средствата за изкуство и култура. По-гъвкавите механизми за финансиране и подкрепа биха позволили по-ефективно ангажиране на различни общности и развитие на разнообразни творчески практики. Наред с това е необходимо оптимизиране на системите за отчетност чрез по-силен фокус върху реалното въздействие и резултатите от финансираните дейности.

Стратегията на Фонда е подкрепата да бъде едновременно ориентирана към артистите и към публиката. Свободното творческо изразяване и достъпът до култура следва да се разглеждат като взаимно свързани цели и стратегически приоритети за развитие на българската култура. Принципът на добро финансово управление, независимост и справедливост при разпределението на финансовите ресурси е основен фактор за насърчаване на творческата свобода, качеството на културното съдържание и културното многообразие.

Членове на Оценителните комисии през 2025 г.

Александрина
Михайлова-Колев

Андреа
Андреева-Манова

Божидар Георгиев

Борислав Ковачев

Валерия Фол

Венцислав Велев

Венцислав Мицов

Вера Бонева

Весела Генова

Веселина Раева

Виктор Костов

Генади Гатев

Георги Андреев

Даниела Стоянова

Деница
Езекиева-Данова

Деница Христова

Десислава
Семерджиева-Паскова

Деян Каменов

Диа Мантова

Димитър Стоянович

Димитър Христов

доц. Георги
Патриков

доц. д-р Людмила
Миндова

Драгомир Драганов

Елианна Лилова

Живко Кожухаров

Зорница Тотева

Ива Георгиева

Ива Николова

Иван Иванов

Иван Стоянов

Ивелина Кючукова

Илина Коралова

Илиян Димитров

Ирена Даскалова

Калин Тодоров

Калина Жечева

Калина
Сотирова-Вълкова

Камен Балкански

Катя Кирякова

Любава Георгиева

Марек Дяков

Мая Райкова

Милена Бербенкова

Милица Петровска

Михаил Йосифов

Момчил Карамитев

Невена
Панова-Димитрова

Несрин Якубува

Николай Недеков

Оля Джакова

Орлин Кюркчийски

Павлина Величкова

Петър Димитров

Пламена
Димитрова-Рачева

проф. д-р Божидар
Манов

Сара-Нора Кръстева

Светлана
Дичева-Христова

Светлозар Желев

Станислава
Николова

Стефан Александров

Стефан Щерев

Теодора Дончева

Тинка Николова

Христо Павлов

Юлия
Йорганова-Панчева

